

Wioletta Nowak

Uniwersytet Wrocławski

e-mail: wioletta.nowak@uwr.edu.pl

GOSPODARKI WSCHODZĄCE JAKO GŁÓWNI PARTNERZY HANDLOWI NAJSŁABIEJ ROZWIŃTYCH KRAJÓW ŚWIATA

EMERGING ECONOMIES AS MAJOR TRADING PARTNERS FOR THE LEAST DEVELOPED COUNTRIES

DOI: 10.15611/e21.2016.3.05

JEL Classification: F13, F14, F35, O55

Streszczenie: Od początku XXI wieku obserwuje się szybki wzrost wymiany towarowej między gospodarkami wschodzącymi i najsłabiej rozwiniętymi krajami świata. W latach 2012-2014 Chiny i Indie stały się ważniejszymi partnerami handlowymi dla tej grupy krajów niż gospodarki wysoko rozwinięte. Ekspansja handlowa Chin i Indii osłabiła przede wszystkim pozycję Unii Europejskiej jako głównego partnera handlowego dla tej grupy państw. Gospodarki wschodzące wprowadziły specjalne systemy umożliwiające preferencyjny dostęp do ich rynków dla produktów pochodzących z najsłabiej rozwiniętych krajów świata. Poza tym efektywnie połączyły politykę handlową z pomocową. Celem artykułu jest przedstawienie wzajemnych stosunków handlowych Chin i Indii z 48 najsłabiej rozwiniętymi krajami świata w latach 2000-2014. Analizy dokonano na podstawie danych UN Comtrade Database. W artykule porównano skalę i dynamikę wymiany towarowej Chin i Indii z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata, a także poziom handlu azjatyckich gospodarek wschodzących z grupą najsłabiej rozwiniętych krajów z poziomem handlu Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych i Japonii z tymi krajami.

Słowa kluczowe: handel dobrami, gospodarki wschodzące, LDCs, system preferencji handlowych.

Summary: Since the beginning of the 21st century, the rapid growth of merchandise trade between emerging economies and least developed countries (LDCs) has been observed. In the years, from 2000 to 2014 China and India became more important trading partners for LDCs than highly developed countries. Trade expansion of China and India undermined first of all the role of the European Union as a major trading partner for that group of countries. The emerging economies implemented trade preference schemes for LDCs. Besides, they efficiently combined trade policies with their foreign aid policies. The aim of the paper is a presentation of China's and India's mutual trade relations with 48 least developed countries in the years 2000-2014. The analysis is based on the data retrieved from UN Comtrade Database.

The paper contains a comparison of the scale and dynamics of China-LDCs and India-LDCs trade in goods. Besides, it contains a comparison of the level of Asian emerging economies' trade with LDCs with the level of merchandise trade of the European Union, the United States and Japan with LDCs.

Keywords: merchandise trade, emerging economies, LDCs, trade preference scheme.

1. Wstęp

Od początku XXI wieku obserwuje się szybki wzrost wymiany towarowej między gospodarkami wschodzącymi i najsłabiej rozwiniętymi krajami świata (*Least Developed Countries* – LDCs). W drugiej dekadzie obecnego stulecia Chiny i Indie stały się ważniejszymi partnerami handlowymi dla grupy LDCs niż Unia Europejska, Stany Zjednoczone i Japonia łącznie.

Azjatyckie gospodarki wschodzące wprowadziły specjalne systemy umożliwiające preferencyjny dostęp do ich rynków dla najsłabiej rozwiniętych krajów świata. Jednak przede wszystkim efektywnie połączyły wymianę handlową z pomocą rozwojową i inwestycjami. Ponadto rozwijały współpracę handlową z LDCs podczas wizyt na wysokim szczeblu i spotkań na szczytach. Dyplomację gospodarczą w relacjach z LDCs szczególnie intensywnie rozwijały Chiny.

Celem artykułu jest przedstawienie wzajemnych stosunków handlowych Chin i Indii z 48 najsłabiej rozwiniętymi krajami świata w latach 2000-2014. Wymianę handlową między stronami zbadano na podstawie danych UN Comtrade Database. Ze względu na to, że dane dla Sudanu Południowego są dostępne od 2012 roku, zostały one dodane do danych dla Sudanu.

W artykule nie tylko przeanalizowano handel Chin i Indii z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata, ale także porównano poziom handlu azjatyckich gospodarek wschodzących z poziomem handlu Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych i Japonii z LDCs.

2. Rozwój stosunków handlowych Chin i Indii z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata w XXI wieku

Do 2015 roku Chiny nie podpisały bilateralnych umów o wolnym handlu z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata. Niektóre azjatyckie LDCs mają preferencyjny dostęp do chińskiego rynku w ramach regionalnych porozumień handlowych. Laos i Bangladesz wraz z Chinami są członkami APTA (*Asia-Pacific Trade Agreement* – Porozumienie o Wolnym Handlu Azji i Pacyfiku)¹. Od 2005 roku Laos, Myanmar

¹ APTA jest umową o częściowej liberalizacji handlu PSA (*Partial Scope Agreement*). Jej sygnatariuszami są Bangladesz, Chiny, Indie, Korea Południowa, Laos i Sri Lanka.

i Kambodża mają preferencyjny dostęp do chińskiego rynku w ramach porozumienia o wolnym handlu ASEAN-Chiny².

W 2010 roku Chiny wprowadziły specjalny system DFQF (*Duty-Free Quota-Free*) zapewniający bezcłowy i bezkontyngentowy dostęp do chińskiego rynku dla produktów pochodzących z najsłabiej rozwiniętych krajów świata. Początkowo mogły z niego skorzystać 33 LDCs, które nawiązały stosunki dyplomatyczne z Chinami³. Rok później chińskim programem zostało objętych 40 najsłabiej rozwiniętych krajów świata⁴ [*Notification...* 2011]. W 2015 roku Chiny stosowały zerową stawkę celną na 97% produktów importowanych z 24 LDCs, 95% produktów sprowadzanych z 14 najsłabiej rozwiniętych krajów i 60% produktów pochodzących z Bangladeszu i Mauretanii [*Overview of China's...* 2015].

Wprowadzenie systemu DFQF niewątpliwie pozytywnie wpłynęło na wymianę towarową między Chinami i LDCs. Jednak zdecydowanie większy wpływ na rozwój handlu między stronami w XXI wieku miały inne czynniki. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć: ścisłe powiązanie handlu z chińską pomocą rozwojową i inwestycjami, aktywne wsparcie chińskich firm handlujących z LDCs (zwłaszcza w Afryce) oraz intensyfikację kontaktów dyplomatycznych na wysokim szczeblu między Chinami i LDCs [Nowak 2016, s. 390]. W przypadku afrykańskich LDCs ważnym etapem w rozwoju stosunków handlowych było utworzenie Forum Współpracy Chiny-Afryka (*Forum on China-Africa Cooperation – FOCAC*) w 2000 roku. Chiny anulowały wówczas 10 mld RMB długów zaciągniętych przez najsłabiej rozwinięte kraje Afryki. Od tej pory podczas każdego kolejnego FOCAC, które odbywa się regularnie co trzy lata, deklarują coraz większą pomoc rozwojową dla kontynentu afrykańskiego. W Azji największymi beneficjentami chińskiej pomocy rozwojowej są Myanmar, Kambodża i Laos [Nowak 2015a, s. 332].

W XXI wieku Indie podpisały kilka bilateralnych umów handlowych z azjatyckimi LDCs. Od 2006 roku handel między Indiami i Butanem reguluje porozumienie o wolnym handlu zawarte między tymi krajami. Ponadto w 2003 roku Indie podpisały umowę o częściowej liberalizacji handlu z Afganistanem, a w 2009 z Nepalem. Azjatyckie LDCs mają preferencyjny dostęp do indyjskiego rynku także w ramach regionalnych porozumień handlowych. Bangladesz, Butan i Nepal razem z Indiami są członkami podpisanej w 2004 roku umowy SAFTA (*South Asian Free Trade Area – Południowoazjatyckie Porozumienie o Wolnym Handlu*). Z kolei Laos i My-

² *Association of Southeast Asian Nations – Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej* (Brunei Darussalam, Filipiny, Indonezja, Kambodża, Laos, Maleszja, Myanmar, Singapur, Tajlandia, Wietnam).

³ Program objął 27 najsłabiej rozwiniętych krajów w Afryce oraz Afganistan, Bangladesz, Jemen, Malediwy (skreślone z listy LDCs w 2011 roku), Samoa (skreślone z listy LDCs w 2014 roku) i Vanuatu [*Latest Developments...* 2008].

⁴ Z systemu DFQF zostały wyłączone LDCs, które nie utrzymywały stosunków dyplomatycznych z Chinami (Burkina Faso, Gambia, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca, Kiribati, Tuvalu, Wyspy Salomona, Haiti i Butan).

anmar (od 2010 roku) oraz Kambodża (2011) zyskały preferencyjny dostęp do rynku Indii w ramach porozumienia o wolnym handlu ASEAN-Indie.

W 2008 roku Indie wprowadziły system preferencji handlowych DFTP (*Duty Free Tariff Preference*) dla najsłabiej rozwiniętych krajów świata. Zakładał on zerową stawkę celną i preferencyjny dostęp do indyjskiego rynku dla produktów pochodzących z LDCs. Początkowo zerową stawką celną zostało objętych 85% pozycji taryfowych, natomiast w stosunku do 9% pozycji zastosowano margines preferencyjny⁵, a pozostałe 6% zostało wykluczonych z systemu. W 2014 roku system bezcłowy został rozszerzony do 98,2% indyjskich pozycji taryfowych. Margines preferencyjny obowiązuje w przypadku 114 pozycji taryfowych, a lista pozycji taryfowych nieobjętych systemem została zmniejszona do 97. DFTP nie obejmuje 36 produktów pochodzenia roślinnego i 32 gotowych artykułów spożywczych. Ponadto z systemu zostały wyłączone metale nieszlachetne, produkty mineralne, produkty przemysłu chemicznego i pokrewnych, drewno, tekstylia, a także żywe zwierzęta [*India's Duty Free...* 2015].

Do indyjskiego systemu DFTP zostały włączone podstawowe produkty eksportowe afrykańskich LDCs (bawełna, kakao, cukier trzcinowy, odzież, filety rybne, diamenty nieprzemysłowe) [Ancharaz, Ghisu 2014, s. VIII], jednak nie obejmuje on wciąż wielu produktów, które odgrywają bardzo ważną rolę w eksporcie najsłabiej rozwiniętych krajów świata, takich jak: mleko, śmietana (z cukrem), pełne mleko w proszku, kawa, herbata, orzechy nerkowca, niektóre owoce i warzywa (np. jabłka, melony, banany, cebula), przyprawy, mąka pszenna, rośliny oleiste, piwo, wino, wódki, tytoń, papierosy, wyroby ze stali i miedzi [*India's Duty Free...* 2015]. W 2015 roku beneficjentami indyjskiego systemu DFTP było 29 najsłabiej rozwiniętych krajów świata⁶.

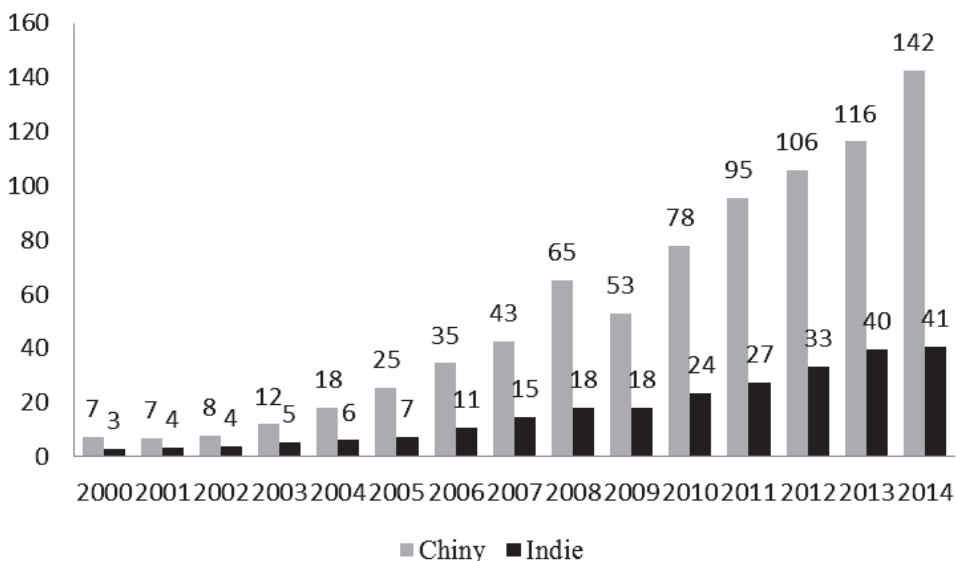
Indie, podobnie jak Chiny, udzielają pomocy rozwojowej najsłabiej rozwiniętym krajom świata. Największymi beneficjentami indyjskiej pomocy wśród LDCs są: Butan, Afganistan, Nepal, Bangladesz i Myanmar [Nowak 2015b, s. 55]. Pomoc ta niewątpliwie ułatwia rozwój stosunków handlowych z LDCs. Jednak jest ona znacznie niższa niż chińska. W przypadku najsłabiej rozwiniętych krajów Afryki Indie pogłębiają współpracę gospodarczą i handlową w czasie szczytów Indyjsko-Afrykańskiego Forum (*India-Africa Forum*).

⁵ Margines preferencyjny określa, o ile niższe jest cło dla LDCs w porównaniu z cłem stosowanym wobec innych partnerów handlowych w ramach KNU (klauszuli największego uprzywilejowania).

⁶ W 2008 roku deklarację o przystąpieniu do indyjskiego systemu DFTP podpisało 10 LDCs (Kambodża, Tanzania, Etiopia, Mozambik, Samoa, Malawi, Laos, Uganda, Rwanda i Madagaskar), a rok później kolejne 9 krajów (Benin, Myanmar, Erytrea, Burkina Faso, Gambia, Sudan, Senegal, Lesoto i Mali). Od 2010 roku beneficjentami DFTP są: Somalia, Bangladesz, Burundi, Timor Wschodni, Zambia i Republika Środkowoafrykańska. Ponadto system objął Afganistan (w 2011), Komory (2012), Liberię (2012) i Jemen (2013) [Kallummal i in. 2013, s. 11].

3. Handel Chin i Indii z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata w latach 2000-2014

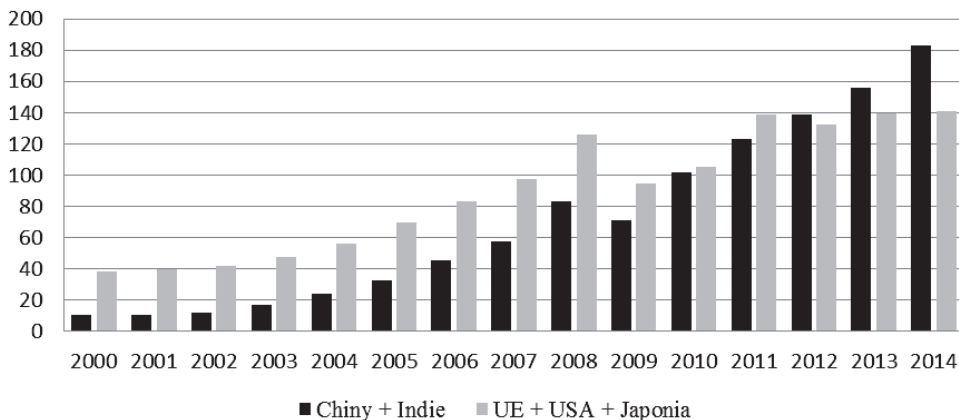
W ciągu piętnastu lat wartość wymiany towarowej między Chinami i 48 najsłabiej rozwiniętymi krajami świata wzrosła ponad 19 razy – z 7,4 mld dol. w roku 2000 do 142,5 mld dol. w 2014. Przeciętna roczna stopa wzrostu handlu między stronami wynosiła 21,8%. Na początku XXI wieku handel Chin z LDCs stanowił 1,6% chińskiego handlu ogółem, a czternaście lat później wskaźnik ten wzrósł do 3,3%. W rozważanym czasie Indie zwiększyły handel dobrami z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata 14 razy – z 2,9 mld dol. w roku 2000 do 40,8 mld dol. w 2014. Przeciętne roczne tempo wzrostu handlu między stronami wynosiło 19,2%. Dla Indii LDCs są ważniejszymi partnerami handlowymi niż dla Chin. W 2000 roku handel Indii z tymi krajami stanowił 3,1% indyjskiego handlu ogółem, a w 2014 wskaźnik ten wyniósł 5,3%⁷. Wartość obrotów handlowych Indii z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata w latach 2000-2014 była ponad trzy razy mniejsza niż Chin. Poziom wymiany towarowej Chin i Indii z LDCs został przedstawiony na rys. 1.

Rys. 1. Handel bilateralny Chin i Indii z najsłabiej rozwiniętymi krajami świata w latach 2000-2014 (mld dol., ceny bieżące)

Źródło: opracowanie własne na podstawie UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

⁷ Dla porównania w 2014 roku handel z LDCs stanowił 2,1% handlu ogółem Unii Europejskiej, 1,6% handlu ogółem Stanów Zjednoczonych i 0,8% handlu ogółem Japonii.

Rys. 2. Wartość handlu bilateralnego między gospodarkami wschodzącymi, UE, USA i Japonią a najslabiej rozwiniętymi krajami świata w latach 2000-2014 (mld dol., ceny bieżące)

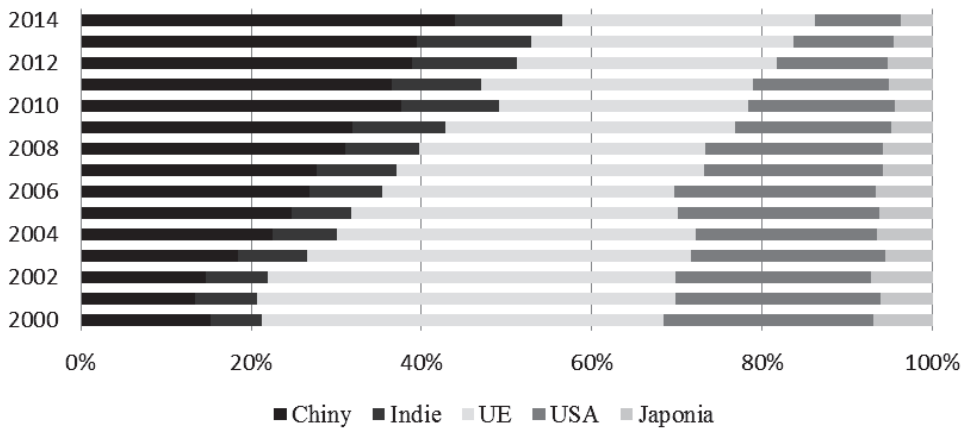
Źródło: opracowanie własne na podstawie UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

Dzięki wysokim stopom wzrostu handlu Chiny i Indie stały się ważniejszymi partnerami handlowymi dla LDCs niż gospodarki wysoko rozwinięte. W latach 2012-2014 wartość handlu azjatyckich gospodarek wschodzących z najslabiej rozwiniętymi krajami świata przewyższała wartość łącznej wymiany towarowej Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych i Japonii z LDCs (rys. 2). Od 2004 roku obroty handlowe Chin z LDCs są wyższe niż USA, a od 2010 roku przewyższają wymianę UE z najslabiej rozwiniętymi krajami świata. W latach 2001-2014 wartość bilateralnego handlu Indii z LDCs była większa niż Japonii, a od 2013 roku Indie są ważniejszym partnerem handlowym dla LDCs niż USA. Warto zauważyć, że od 2006 roku azjatyckie gospodarki wschodzące są ważniejszymi partnerami handlowymi dla LDCs niż Unia Europejska.

Ekspansja handlowa Chin i Indii osłabiła pozycję gospodarek wysoko rozwiniętych jako partnerów LDCs, przy czym strata znaczenia UE jest większa niż USA. W 2000 roku struktura handlu LDCs z pięcioma partnerami była następująca: 47,2% wymiana towarowa z UE, 24,6% z USA, 15,2% z Chinami, 7,0% z Japonią i 6,0% z Indiami. Natomiast po czternastu latach wymiana z Chinami stanowiła 44,0%, z UE 29,7%, z Indiami 12,6%, z USA 10,0%, a z Japonią 3,8% (rys. 3).

Spadek znaczenia UE jako partnera handlowego jest największy w grupie afrykańskich LDCs⁸. W ciągu piętnastu lat jej udział w handlu bilateralnym 34 afry-

⁸ W grupie LDCs wyodrębniono grupę afrykańską, azjatycką oraz obejmującą wyspiarskie kraje Pacyfiku i Haiti. Do najslabiej rozwiniętych krajów w Afryce zalicza się: Angolę, Benin, Burkina Faso, Burundi, Czad, Demokratyczną Republikę Konga, Dżibuti, Erytreę, Etiopię, Gambię, Gwineę, Gwineę Bissau, Gwineę Równikową, Komory, Lesotho, Liberię, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretanię, Mozambik, Niger, Republikę Środkowoafrykańską, Rwandę, Senegal, Sierra Leone, Somalię, Su-

Rys. 3. Udział Chin, Indii, UE, USA i Japonii w handlu bilateralnym najsłabiej rozwiniętych krajów świata w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

kańskich LDCs z rozważanymi pięcioma partnerami handlowymi zmniejszył się o 23 punkty procentowe. Wartość wymiany handlowej Chin i Indii z LDCs w Afryce przewyższa wartość handlu UE z regionem od 2008 roku. Z kolei Stany Zjednoczone najwięcej straciły w handlu bilateralnym z azjatyckimi LDCs (20,2 punktu procentowego), głównie na rzecz Chin. Handel Unii Europejskiej z ośmioma azjatyckimi LDCs jest niższy od wymiany Chin i Indii z tą grupą krajów od 2005 roku. Chiny najbardziej osłabiły znaczenie Japonii w handlu z pięcioma wyspiarskimi krajami Pacyfiku. Udział Japonii w wymianie towarowej z regionem zmniejszył się o 41,3 punktu procentowego⁹. Dla Haiti najważniejszym partnerem handlowym pozostają Stany Zjednoczone. Od 2012 roku handel bilateralny Chin z Haiti przewyższa wymianę UE z tym karaibskim krajem.

Znaczenie Chin i Indii jako partnerów handlowych dla LDCs wzrosło po wybuchu globalnego kryzysu finansowego. W latach 2000-2008 azjatyckie gospodarki wschodzące były ważniejszymi partnerami handlowymi niż UE, USA i Japonia dla 3 krajów afrykańskich, 4 azjatyckich i jednego wyspiarskiego na Pacyfiku. Natomiast w latach 2009-2014 wartość handlu bilateralnego Chin i Indii przewyższała wartość wymiany najbardziej rozwiniętych krajów w przypadku 12 afrykańskich LDCs, 5 azjatyckich i 2 LDCs Pacyfiku (tab. 1).

dan, Sudan Południowy, Tanzanie, Togo, Ugandę, Wyspy Świętego Tomasza i Księżęcą oraz Zambię. W Azji do grupy LDCs należą: Afganistan, Bangladesz, Butan, Kambodża, Laos, Myanmar, Nepal i Jemen. Kiribati, Wyspy Salomona, Timor Wschodni, Tuvalu i Vanuatu tworzą grupę wyspiarskich LDCs Pacyfiku (http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/lcd/lcd_list.pdf).

⁹ Na początku XXI wieku Japonia była najważniejszym partnerem handlowym LDCs Pacyfiku.

Tabela 1. Najsłabiej rozwinięte kraje świata, dla których Chiny i Indie były ważniejszymi partnerami handlowymi niż UE, USA i Japonia łącznie (handel bilateralny)

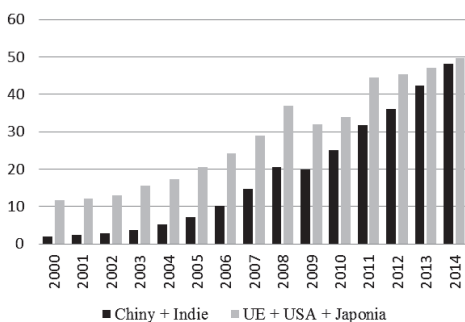
2000-2008	2009-2014	2000-2014
Benin, Butan, Jemen, Myanmar, Nepal, Somalia, Sudan, Wyspy Salomona	Angola, Benin, Butan, Demokratyczna Republika Konga, Dżibuti, Erytrea, Gambia, Gwinea Równikowa, Jemen, Laos, Myanmar, Nepal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Timor Wschodni, Tanzania, Wyspy Salomona, Zambia	Benin, Butan, Dżibuti, Gambia, Gwinea Równikowa, Jemen, Laos, Myanmar, Nepal, Somalia, Sudan, Tanzania, Wyspy Salomona, Zambia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

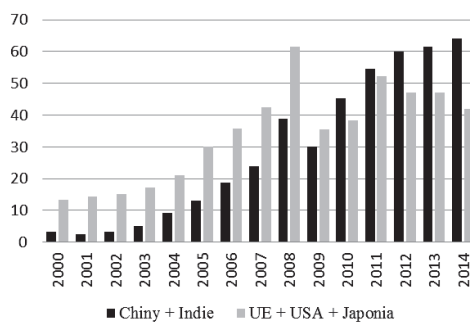
W latach 2000-2014 chiński eksport do LDCs wzrósł z 3,4 mld dol. do 66,8 mld dol., a import z 4,0 mld dol. do 75,7 mld dol. Z wyjątkiem lat 2001-2002 Chiny wykazywały deficyt handlowy w wymianie z LDCs. Indie, w przeciwieństwie do Chin, w rozważanym okresie miały dodatni bilans handlowy z LDCs. Indyjski eksport wzrósł z 1,7 mld dol. w 2000 roku do 26,8 mld dol. w 2014, a import z 1,2 mld dol. do 14,0 mld dol. W przypadku zarówno Chin, jak i Indii przeciętna stopa wzrostu eksportu była wyższa niż importu.

Przyczyną deficytu handlowego Chin jest przede wszystkim import surowców z afrykańskich LDCs. Co prawda Chiny także odnotowały deficyt w wymianie towarowej z LDCs Pacyfiku, jednak jego rozmiary są nieporównywalne z deficytem w handlu z afrykańskimi LDCs. Natomiast azjatyckie LDCs i Haiti są głównie rynkiem zbytu dla chińskich i indyjskich produktów.

Od 2010 roku Chiny i Indie są ważniejszym rynkiem zbytu dla 34 afrykańskich LDCs niż kraje wysoko rozwinięte. Ponadto azjatyckie gospodarki wschodzące szybko zdobywają afrykańskie rynki. W ostatnich latach znacznie zmniejszyła się różnica między wartością eksportu dóbr Chin i Indii oraz UE, USA i Japonii do najsłabiej rozwiniętych krajów Afryki (rys. 4a-4b).

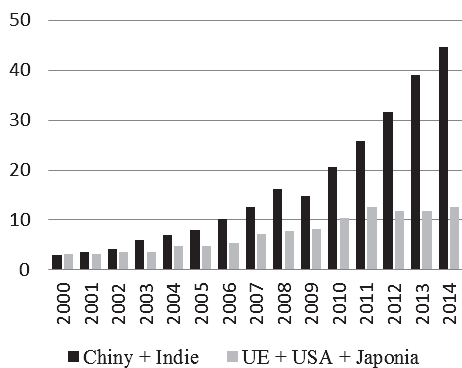
Rys. 4a. Eksport do afrykańskich LDCs (mld dol., ceny bieżące)

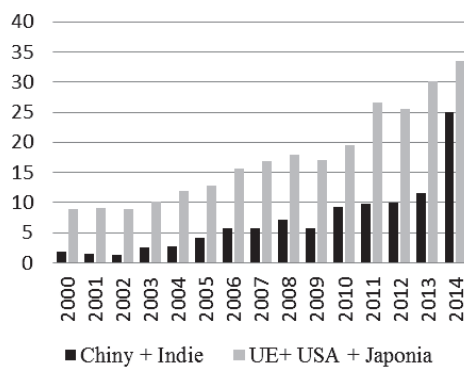
Rys. 4b. Import z afrykańskich LDCs (mld dol., ceny bieżące)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

W latach 2001-2014 eksport Chin i Indii do azjatyckich LDCs przewyższał eksport wysoko rozwiniętych krajów do regionu. Azjatyckie gospodarki wschodzące systematycznie powiększały swoją przewagę nad UE, USA i Japonią w eksporcie dóbr do najsłabiej rozwiniętych krajów Azji. Kraje wysoko rozwinięte pozostają ważniejszym rynkiem zbytu dla azjatyckich LDCs niż Chiny i Indie (rys. 5a-5b).

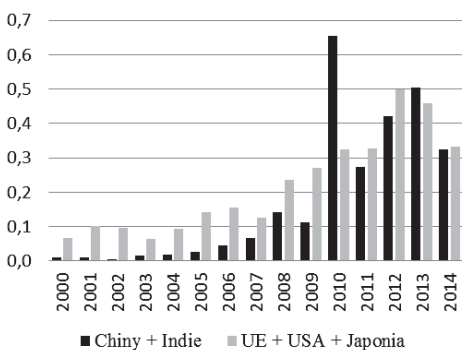
Rys. 5a. Eksport do azjatyckich LDCs (mld dol., ceny bieżące)

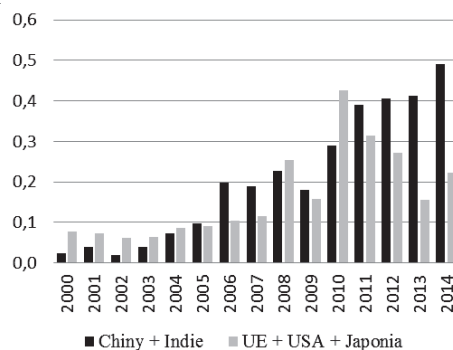
Rys. 5b. Import z azjatyckich LDCs (mld dol., ceny bieżące)

Źródło: opracowanie własne na podstawie UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

W handlu z pięcioma najsłabiej rozwiniętymi krajami Pacyfiku dominują Chiny. Od 2011 roku azjatyckie gospodarki wschodzące są ważniejszym rynkiem zbytu dla LDCs Pacyfiku niż UE, USA i Japonia (rys. 6a-6b).

Rys. 6a. Eksport do LDCs Pacyfiku (mld dol., ceny bieżące)

Rys. 6b. Import z LDCs Pacyfiku (mld dol., ceny bieżące)

Źródło: opracowanie własne na podstawie UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

W latach 2000-2014 najważniejszymi bilateralnymi partnerami handlowymi Chin wśród najsłabiej rozwiniętych krajów świata były Angola, Sudan, Bangladesz, Myanmar i Jemen. Indie zaś handlowały głównie z Bangladeszem, Angolą, Nepalem, Jemenem i Tanzanią (tab. 2).

Tabela 2. Główni partnerzy handlowi Chin i Indii wśród najsłabiej rozwiniętych krajów świata w latach 2000-2014 (mld dol., ceny bieżące)

Lp.	Eksport dóbr do LDCs		Import dóbr z LDCs		Handel bilateralny z LDCs	
	partner	wartość	partner	wartość	partner	wartość
Chiny						
1	Bangladesz	68,1	Angola	222,4	Angola	249,5
2	Myanmar	42,3	Sudan	54,4	Sudan	74,9
3	Angola	27,1	Jemen	31,2	Bangladesz	71,3
4	Benin	25,0	Myanmar	25,4	Myanmar	67,7
5	Liberia	21,8	Gwinea Równikowa	21,4	Jemen	46,0
Indie						
1	Bangladesz	40,6	Angola	37,1	Bangladesz	44,6
2	Nepal	22,4	Myanmar	12,2	Angola	41,6
3	Tanzania	15,4	Jemen	11,0	Nepal	28,4
4	Jemen	9,6	Nepal	6,0	Jemen	20,6
5	Mozambik	7,2	Tanzania	4,0	Tanzania	19,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UN Comtrade Database (<http://comtrade.un.org/data>).

Chiny i Indie handlują głównie z wybranymi LDCs. W latach 2000-2014 pięć najsłabiej rozwiniętych krajów świata było odbiorcami 50,0% chińskich dóbr. Natomiast z pięciu LDCs Chiny sprowadziły 81% dóbr. Z kolei Indie 62% swoich dóbr wyeksportowały do pięciu głównych partnerów handlowych, a import z pięciu najsłabiej rozwiniętych krajów świata stanowił 69% indyjskiego importu z LDCs.

Chiny i Indie sprowadzają przede wszystkim surowce naturalne i żywność z LDCs. W 2014 roku Chiny importowały głównie ropę naftową (Angola, Sudan, Jemen, Gwinea Równikowa) oraz perły i kamienie szlachetne (Myanmar). Natomiast do swoich głównych partnerów wysyłały tkaniny bawełniane (Bangladesz, Benin), sprzęt elektryczny i elektroniczny (Myanmar), pojazdy i meble (Angola) oraz statki i łodzie (Liberia). Z kolei Indie kupowały ropę naftową (Angola, Jemen), gaz ziemny (Jemen), perły i metale szlachetne (Tanzania) oraz rośliny strączkowe (Myanmar) i napoje bezalkoholowe (Nepal). Do krajów LDCs eksportowały bawełnę i zboże (Bangladesz), paliwa i oleje (Jemen, Nepal, Mozambik, Tanzania), a także produkty farmaceutyczne (Tanzania).

4. Zakończenie

W latach 2000-2014 wartość wymiany towarowej między dwiema azjatyckimi gospodarkami wschodzącymi i grupą 48 najsłabiej rozwiniętych krajów świata wzrosła kilkanaście razy. W handlu dobrami z LDCs dominują Chiny. Obroty handlowe Państwa Środka z tą grupą krajów przewyższyły indyjskie ponad trzy razy.

Znaczenie Chin i Indii jako partnerów handlowych dla najsłabiej rozwiniętych krajów świata wzrosło po wybuchu światowego kryzysu finansowego. Ekspansja handlowa azjatyckich gospodarek wschodzących osłabiła przede wszystkim pozycję Unii Europejskiej jako głównego partnera handlowego LDCs. Największy spadek znaczenia UE obserwuje się w przypadku najsłabiej rozwiniętych krajów w Afryce.

Chiny i Indie, podobnie jak Unia Europejska czy Stany Zjednoczone, udzielają najsłabiej rozwiniętym krajom świata jednostronnych preferencji handlowych, które umożliwiają eksport towarów pochodzących z LDCs na ich rynki po obniżonych stawkach celnych. Ponadto podobnie jak najbardziej rozwinięte gospodarki świata udzielają pomocy rozwojowej LDCs. Wydaje się jednak, że azjatyckie gospodarki wschodzące znalazły znacznie efektywniejszy sposób połączenia polityki handlowej z pomocową w handlu z najsłabiej rozwiniętymi gospodarkami świata.

Literatura

- Ancharaz V., Ghisu P., 2014, *Deepening India's Engagement with the Least Developed Countries. An in-depth Analysis of India's Duty-free Tariff Preference Scheme*, International Centre for Trade and Sustainable Development, Geneva, Issue Paper 31 [http://www.eabc.info/uploads/Deepening_Indias_Engagement_with_the_LDCs_-_An_in-depth_Analysis_of_Indias_Duty-free_Tariff_Preference_Scheme.pdf].
- India's Duty Free Tariff Preference Scheme For LDCs: A Business Guide*, 2015, International Trade Centre, Geneva [<http://www.intracen.org/publication/Indias-Duty-Free-Tariff-Preference-Scheme-for-LDCs-A-Business-Guide/>].
- Kallummal M., Gupta A., Das A., 2013, *Utilising India's Duty Free Preference Scheme for LDCs: Analysis of the Trade Trends*, Centre for WTO Studies, Indian Institute of Foreign Trade, Working Paper CWS/WP/200/10 [<http://wtocentre.iift.ac.in/workingpaper/>].
- Latest Developments of Measures within the Framework of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC)*, 2008, World Trade Organization, WT/COMTD/W/164 [https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/DDFDocuments/5410/Q/WT/COMTD/W164.pdf]
- Notification of Preferential Trade Agreement*, 2011, World Trade Organization, WT/COMTD/N/39 [ptadb.wto.org/docs/China_LDC/CN39.doc].
- Nowak W., 2015a, *Azjatycki model pomocy rozwojowej*, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 43(3), s. 323-334.
- Nowak W., 2015b, *Pomoc rozwojowa krajów BASIC*, *Ekonomia XXI Wieku. Economics of the 21st Century* 3(7), s. 46-64.

Nowak W., 2016, *Rywalizacja handlowa Unii Europejskiej i gospodarek wschodzących w Afryce*, *Nierówność Społeczna a Wzrost Gospodarczy*, 47(3), s. 386-404.

Overview of China's duty-free, quota-free market access programme for LDCs, 2015, Support Measures Portal for Least Developed Countries [<http://esango.un.org/ldcportal/web/10447>].